

PRVÉ ARCHEOLOGICKÉ VÝKOPY V BRATISLAVE-DEVÍNE A V JEHO OKOLÍ

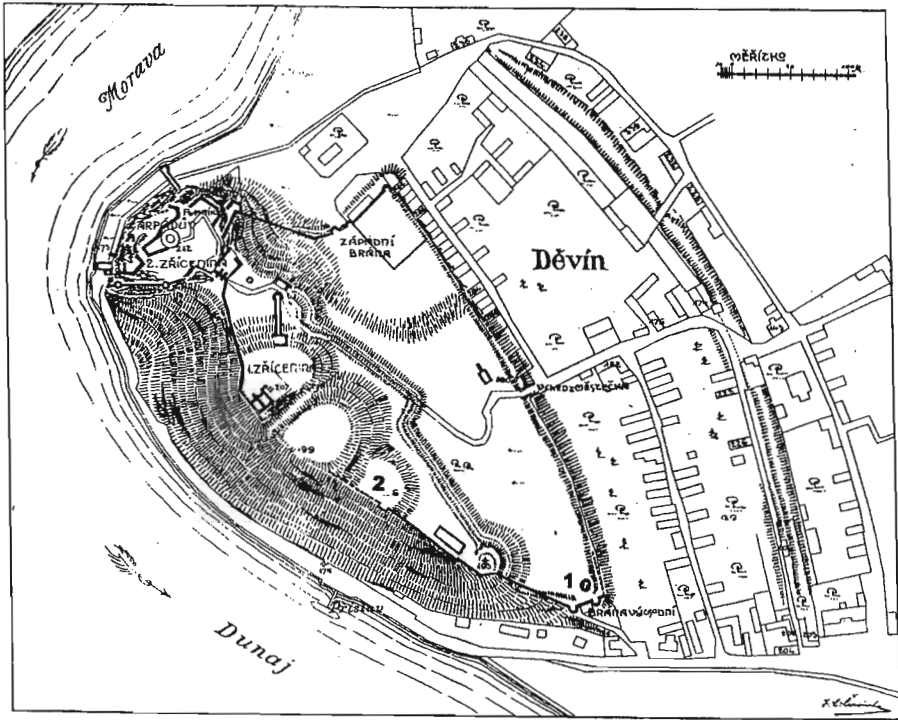
VÝSKUMY I. L. ČERVINKU V ROKOCH 1921 – 1922

MAGDA PICHLEROVÁ – KATARÍNA TOMČÍKOVÁ

Devínska hradná vyvýšenina, rozprestierajúca sa na západnom okraji dnešnej Bratislavy, patrí v dejinách archeologického bádania k najdlhšie skúmaným náleziskám na Slovensku. Archeologický záujem o tento priestor začal v období pred rozpadom Rakúsko-Uhorskej monarchie. Prvé terénne prieskumy a výkopy Josefa Zavadila a Inocenta Ladislava Červinku priniesli doklady o pravekom, hlavne laténskom a neskoršom mladšom osídlení. Prieskumami v blízkom okolí hradu, najmä na Devínskej Kobyle, sa zistili dve slovanské hradiská a ďalšie náleziská.¹ Získané nálezy, predovšetkým z Devína, spracoval Emanuel Šimek a neskôr sa tieto ako „Zbierka Josefa Zavadila“ dostali po roku 1924 do novovzniknutého Slovenského vlastivedného múzea v Bratislave. Všetci traja devínski bádatelia sa vo svojich publikáciách zamerali v kontexte historicko-slovanskej problematiky na interpretáciu kusých písomných prameňov. Vo Fuldských letopisoch spomínanú Dowinu spájali s Devínom, nedobytným Rastislavovým hradom (Zavadil 1912, 79–86, Červinka 1914, 29, Šimek, 1920, 1–4). Tieto teoretické úvahy o Devíne ako hlavnom veľkomoravskom hrade mali v tom čase svojich zástancov aj odporcov a do popredia vystúpila nutnosť archeologickými metódami dokázať tomu zodpovedajúce slovanské osídlenie. Ďalekosiahle plány o výskume na Devíne prerušila prvá svetová vojna (Pichlerová – Tomčíková 1999, 87).

V procese formovania Česko-Slovenskej republiky po prvej svetovej vojne sa vytvorili nové podmienky pre rozvoj archeológie, s cieľom zapojiť sa do európskeho vývoja tejto vednej disciplíny. Úlohu koordinátora archeologického bádania v novovytvorenej republike prevzal Štátny archeologický ústav v Prahe, ktorý vznikol na jeseň v roku 1919 (L. N. 1922, 60–61, Böhm 1923, 72–73). V súlade s novou štátoprávnou a kultúrnou politikou sa kládol dôraz na slovanskú vzájomnosť a minulosť.² Medzi prvé úlohy ústavu patril aj výskum na Devíne. Už v roku 1921 v rámci celoročnej dotácie ústavu vyčlenili väčšiu finančnú položku na výskum slovanského Devína (Červinka 1921, 2). Vedením výskumu ústav poveril I. L. Červinku³, ktorý lokalitu poznal a mal už skúsenosti s jej odkrývaním. Vypracoval rozsiahly projekt, na základe ktorého plánoval „sústavný výskum“ v rozpätí piatich rokov s tým, že celá hradná vyvýšenina sa pretne dvoma-troma sondami (tzv. priekopami) a ďalšími šiestimi krížom cez ne, s výkopom po skalné podložie alebo neporušenú „celinu“, aby sa zistili všetky vrstvy a tam, kde sa objavia zaujímavé nálezy rozšíriť výkop (Červinka 1921, 2). Tento výskumný plán spomíname preto, lebo odráža vtedajšiu metódu terénnej práce archeológa. Určite by sa výkop v tomto smere realizoval, keby sa zistilo očakávané a zdôrazňované slovanské osídlenie.

V skutočnosti prvý archeologický výskum na devínskej hradnej vyvýšenine trval len dva roky. Začal v júni a pracovalo sa do konca júla 1921 a po získaní ďalších financií pokračoval ešte v auguste.⁴ V rámci hradného areálu (podľa I. L. Červinku 70 „meric“ rozlohy) sa výkop uskutočnil vo východnej časti nad Dunajom, kde sa predpokladala akropola Rastislavovho sídla, chránená strmým zrázom, teda prirodzeným prírodným prostredím. Celkovú dobu trvania výskumu v roku 1922 nepoznáme, len termín jeho ukončenia – začiatok augusta.⁵ Vo výskume na týchto miestach po jedenástich rokoch pokračoval J. Eisner (Eisner 1933 b, 552–553).

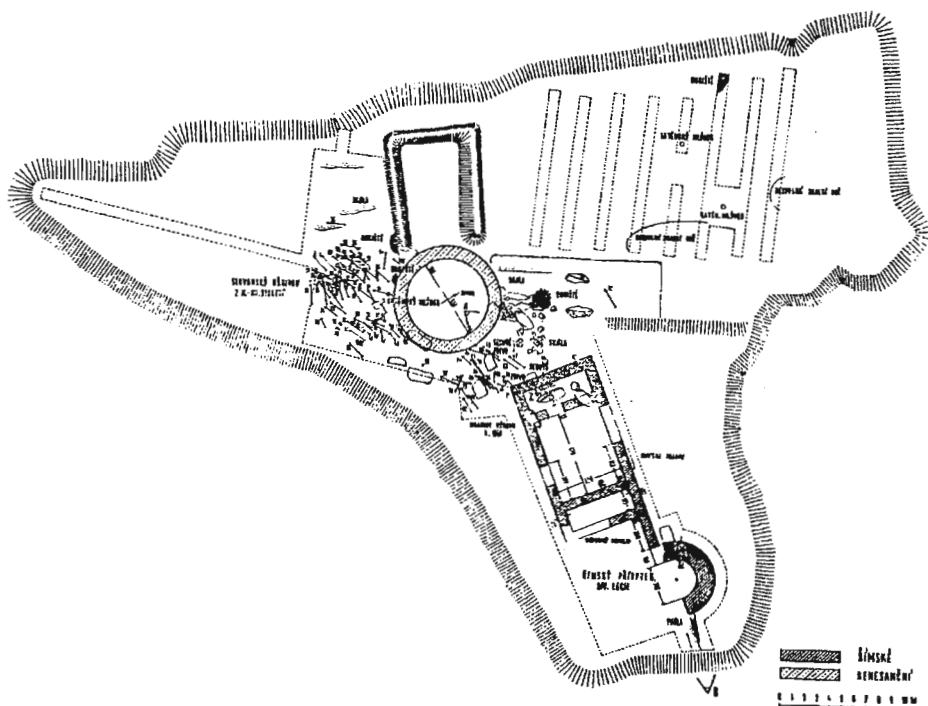

Obr. 1. Bratislava-Devín. Plán hradu (I.L. Červinka 1928)

Pred ukončením výkopových prác si výskum prezreli v rámci exkurzie účastníci prvého zjazdu novozaloženej Spoločnosti československých prehistorikov, ktorý sa konal v dňoch 3. – 6. augusta 1922 v Bratislave. V miestnej škole pripravil J. Zavasil výstavku, na ktorej prezentoval devínske nálezy zo svojej zbierky, ako aj z výskumu (Pichlerová 1994, 4).

I. L. Červinka sa vo svojej vedeckej orientácii sústredil na dejiny Veľkomoravskej ríše, rešpektoval proces poznávania cez archeologické doklady ale zároveň presadzoval a prispôboval si dejinné udalosti a nadrad'oval ich niekedy nad známe výsledky archeologického výskumu. Vo svojom diele Slované na Moravě a říše velkomoravská (1928) sa opätovne vracia k už predtým viackrát vysloveným myšlienkam o Devíne – Dowine, o Rastislavovi, Svätoplukovi a aplikuje správy z Fuldských análov (z rokov 855, 864, 869 a 871) na vývojový proces devínskeho hradiska, zdôrazňujúc jeho strategickú polohu a ďalší vývoj v stredoveku (Červinka 1928, 98–110). V chronologickej postupnosti spomína nálezy získané výskumom, ale bez bližších náleзовých okolností. Konštatuje, že sa našli slovanské črepy ale výskum neprinesol očakávané výsledky. Napriek tomu v závere zdôrazňuje význam devínskeho hradiska v období Veľkej Moravy a pripomína jeho dôležité postavenie a pokračovanie slovanského osídlenia aj po páde tejto ríše, čoho dôkazom bolo skúmané pohrebisko z 10. – 11. storočia (Červinka 1928, 107, 188).

Rekonštruovať devínsky výskum spred takmer osemdesiatich rokov je zložitú, preto ťažiskom nášho príspevku je súpis nálezov, ich spracovanie katalógovou formou s pôvodnými kresbami a po-kial' to dovoľujú publikované správy, ich zosúladenie s nálezmi a terénnou situáciou. Pridržiavame sa poznatkov zistených v priebehu výskumov v rokoch 1921 – 1922 a neporovnávame ich s výsledkami z neskorších rozsiahlych výskumov, ktoré pokračujú dodnes, čím sa Devín zaradil k najdlhšie skúmaným lokalitám na Slovensku.

Obr. 2. Bratislava-Devín. Plán výskumu v rokoch 1921 – 1922 a 1933

Archeologický výskum na Devíne v rokoch 1921 – 1922 sa realizoval na miestach, ktoré I. L. Červinka považoval za dôležité z hľadiska výhodnej strategickej polohy. Výkopy sa uskutočnili na dvoch polohách:

1. Pri východnej bráne (obr. 1: 1)
2. Nad pristaviskom (obr. 1: 2), označovaná najprv ako „vyšší hradný kopeček“, „chlum“ alebo „východný chlum“.

Po vzniku Slovenského vlastivedného múzea v Bratislave (dnes Slovenské národné múzeum) sa nálezy z výskumu dostali do zbierok múzea ako jeden celok, ktorý však následne nebol evidovaný ako jeden súbor.⁶ V dvoch pôvodných inventárnych knihách sú kresebné zobrazenia nálezov a ich rozmery, bližší popis chýba a ako miesto získania sa niekedy uvádza depozit Štátneho archeologického ústavu alebo výskum I. L. Červinku. Pravdepodobne ide o formálnu nezrovnalosť pri označení jedného a toho istého celku.

Nálezy uložené v Slovenskom národnom múzeu-Archeologickom múzeu v Bratislave môžeme na základe obsahu rozdeliť do dvoch skupín, na pamiatky sídliskového charakteru a pamiatky z pohrebiska z konca 10. – 12. storočia. Druhú skupinu tvoria bronzové a strieborné esovité záušnice, prstene, pracky, náhrdelníky zo sklenených a karneolových perál a mince (Červinka, 1928, 188), ktoré do nášho súpisu nezaraďujeme, nakoľko ich vo všetkých súvislostiach spracovala a publikovala L. Kraskovská (1968, 45–58).

Pamiatky sídliskového charakteru tvorí 224 kusov. Z nich časť črepov je hromadne evidovaná, preto ich nemôžeme bližšie opísať. Pripomíname že prevažná časť sa zničila pri bombardovaní Bratislavy v roku 1944. Okrem nálezov z pohrebiska (evidovaných v SNM-AM pod inv. č. AP 5414-5440, 6529 a 6530) sa z pôvodného sídliskového materiálu zachovalo len päť nálezov (Tab. A).

Výsledky výkopu Pri východnej hradnej bráne (obr. 1: 1)⁷

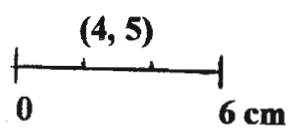
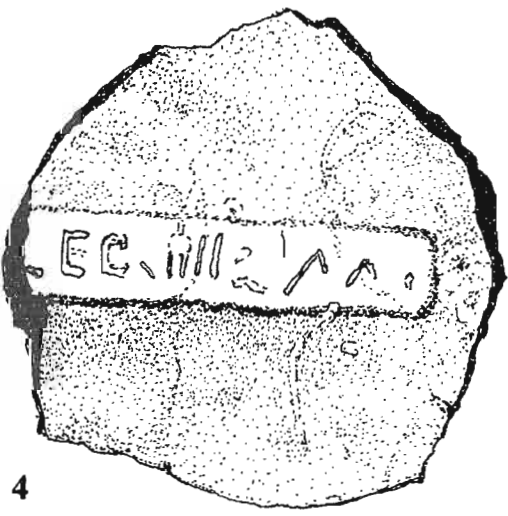
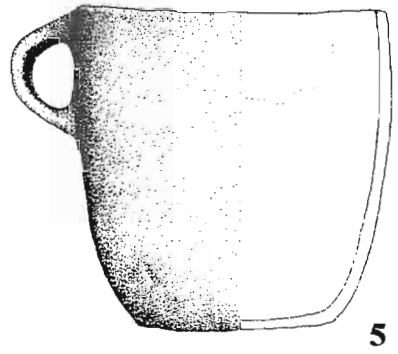
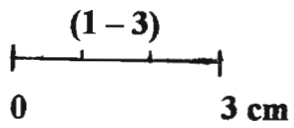
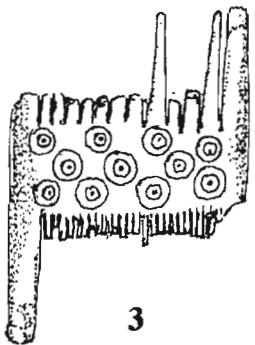
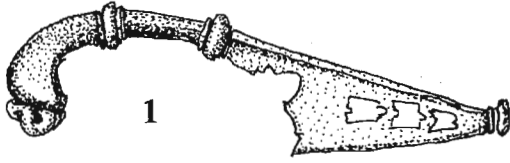
Výskum v roku 1921 sa začal širokou sondou (rozмеры nepoznáme) od východnej brány smerom na západ.⁸ Horné vrstvy obsahovali prevažne novoveké nálezy. V ďalšej vrstve sa zistili zvyšky príbytkov z doby laténskej a v hĺbke 4,5 m jama, ktorá obsahovala celé nádoby, črepy a bronzovú špirálovite stočenú trubičku z náhrdelníka. Nálezy boli datované do staršej doby bronzovej, unětickej kultúry.⁹ Patrila k nim pravdepodobne aj šálka (Tab. A: 5) a črep (Tab. 1: 3) (Červinka 1921, 2, 1928, 106, Eisner 1922, 58, 1933 a, 57). Nedostatočná nálezová situácia (nepoznáme počet nádob v jame, hrúbku laténskej, stredovekej ani novovekej vrstvy nad jamovým objektom) dovoľuje uvažovať o možnosti interpretovania odkrytého celku ako obsahu žiarového hrobu ľudu s unětickou kultúrou (uněticko-madžarovský horizont). Sídliisko unětickej kultúry zistil neďaleko J. Eisner v polohe Nad prístaviskom (Eisner 1940/41, 109, Novotná 1993, 93–94).

Výsledky výkopu Nad prístaviskom (obr. 1: 2)

Výskum sa realizoval v rokoch 1921 a 1922 na ploche, ktorá tvorí uzavretý priestor prerušený na severozápade stredovekými hradnými úpravami. V roku 1921 sa vykopali pri staršej zrúcanine dve sondy (kruhový kamenný objekt – obr. 2), ktoré obsahovali bohatý nálezový materiál (Červinka 1921, 2). Kopalo sa po skalné podložie. V inventárnych knihách sú niektoré nálezy označené ako z výkopu I (Tab. 7: 1–4) a zo sond XIII (Tab. 7: 5–10), XIV (Tab. 7: 11–15), XV (Tab. 7: 16–19) a XIX (Tab. 8). Z uvedeného možno usudzovať, že v sondách I–XII sa nenachádzali nálezy ale sa odkryli základy kamennej stavby s väčším počtom rímskych tehál a časť pohrebiska z 10. – 12. storočia. Výskum v roku 1922 sa pravdepodobne zamerl na odkrývanie kamennej stavby a časti pohrebiska (obr. 2).

V nálezovom fonde sa spomínajú halštatské črepy (Tab. 1: 8), vo všetkých sondách silná vrstva s kultúrou „galskou“ rázu stradonického, ktorá obsahovala sídliskové a odpadové jamy – príbytok s kolovými jamami a mazanicu s otlakami prútia. Okrem črepov z nádob s čiernym hladeným povrchom a tuhových nádob so zvislým ryhovaním (Tab. 1: 7, 9, 12) sa našli prasleny (tab. 7: 4), niektoré zhotovené z črepov, ďalej časti rotačných dvojdielných žarnov (Tab. 2: 2–11), železná sekerka s lalokmi (Tab. 1: 1), železné nožíky (Tab. 1: 2), zhluky železa, zliatky bronzov (Tab. 7: 16–18), bronzové ihlice (Tab. 7: 2, 3?), závesky z bronzu (Tab. 7: 1?), sklenené korále¹⁰ a zvieracie kosti (Červinka 1921, 2, Eisner 1933 a, 160, 178–180). Najvýznamnejším nálezom je miniatúrna, čiastočne deformovaná spona spojenej konštrukcie s tetivou opatrenou guľičkami (Tab. A: 2), nepoznáme však miesto jej nálezu. Táto spona patrí k najmladším exemplárom a je rozšírená predovšetkým v okrajových oblastiach keltského územia (Poľsko, časť Nemecka). J. Eisner ju datoval do strednej doby laténskej ale na publikovanej fotografii chýba vyobrazenie jej poškodenej časti nad lučíkom (Eisner 1933a, 175, tab. LXI: 12). J. Filip ju zaradil k neskorolaténským sponám zvláštnych tvarov (Beltz J) s analógiami na stradonickom hradisku a na pohrebisku v Jestřebách (Filip 1956, 116–118, tab. CIII: 1). Toto datovanie a zaradenie spony uvádzajú aj K. Pieta a L. Zachar (mladšia fáza stupňa D1 laténskej kultúry), ale podobne ako u J. Eisnera zobrazenie nezodpovedá skutočnosti (Pieta – Zachar 1993, 197, obr. 115: 9).

Nad vrstvou s laténskymi pamiatkami, ktoré sa podľa I. L. Červinku nachádzali na celej ploche hradiska, čo dokazovalo veľmi silné osídlenie Keltami, sa odkryli tri „popolištia“, spálené miesta, ktoré boli pravdepodobne dokladom požiaru. Obsahovali rímsku keramiku (Tab. 1: 10, 11), bronzové spony (Tab. A: 1, Tab. 2: 4), z nich jedna bola s dvomi uzlíkmi na lučíku (Almgren 67–68) a mincu cisára Aureliána (270–275). Fragmenty dlaždíc a tehál (Tab. 3: 6), z nich jedna s kolkom LEGXIII GMV (legia XIV gemina Martia victrix – Tab. A: 4) svedčia o rozsiahlej budove postavenej v týchto miestach (Červinka, 1928 106, Eisner 1933 a, 202–203, 218, 231–232, Kraskovská 1993, 34). J. Eisner opisuje fragment pieskovicovej dosky s dvojitou hrubo vytesanou volutou (Tab. 2: 1), ktorú porovnáva s výzdobou na rímskych oltároch v Panónii (1922, 59).

Tab. A. Bratislava-Devín (hrad). Nálezy z výskumu v rokoch 1921 – 1922

Z obdobia veľkomoravskej ríše sa podľa I. L. Červinku (1921, 2) našli početné črepy s vlnovkou (Tab. 1: 13, 30, podobné črepy bez kresebnej dokumentácie pod inv. č. 7996) a nožičky (Tab. 8: 10, 12, 14). K slovanským pamiatkam môžeme zaradiť aj kostený hrebeň (Tab. A: 3)

Autor výskumu ďalej spomína, že v najsilnejšej vrstve premiešanej so suťou z hradných budov sa našlo množstvo železných predmetov (Červinka 1921, 2). Išlo o železné nástroje – kosa, nože (Tab. 9: 13, 16), kince (Tab. 8: 2–6), kovania (Tab. 8: 11, 13, Tab. 9: 15), ktoré rámcovo datujeme do obdobia stredoveku. Medzi ďalšie nálezy patria zbrane – hroty šípov. Niektoré typy sa vyskytujú už od 10. storočia ale ich hromadný výskyt je v 13. – 14. storočí (Tab. 9: 7, 10), iné (Tab. 9: 3, 6, 11) sú známe z 2. polovice 14. – konca 15. storočia (Polla – Egyházy-Jurovská, 1975, 107). Konský stroj je zastúpený fragmentom železného zubadla (Tab. 8: 1).

Najmladšie pamiatky, z novoveku uzatvárajú nálezový materiál Červinkovho výskumu. Sú to kovania z nábytku 18. storočia (Tab. 9:1) a 19. storočia (Tab. 9: 5, 8).

K ojedinelým nálezhom patria dva črepy z halštatskej a laténskej nádoby (Tab. 1: 5,6) objavené na polohe Kostelík, ktorú spomína už J. Zavadil (Pichlerová – Tomčíková, 1999, 89).

Katalóg

Katalógová časť obsahuje nálezy z výskumu I. L. Červinku. V prvej časti (Tab. A) sú predmety zachované v zbierkach Slovenského národného múzea-Archeologického múzea v Bratislave a v druhej časti (Tab. 1–9) nálezy zničené počas bombardovania budovy múzea v roku 1944. Pri ich publikovaní vychádzame z kresebnej dokumentácie v pôvodných inventárnych knihách, čo nie vždy dovoľuje presný opis a časové zaradenie. Za stručným opisom a rozmermi nasleduje príslušné inventárne číslo a pri predmetoch, ktoré sú zobrazené v prácach J. Eisnera (Eisner 1922 a 1933a) uvádzame číslo strany a tabuľky. Za týmto údajom je zaradenie nálezu do jednotlivých období v skratkách: PR – pravek, B – doba bronzová, H – doba halštatská, L – doba laténska, R – doba rímska, SN – sťahovanie národov, STR – stredovek. Ďalšie použité skratky: Roz. – rozmery, dl. – dĺžka, š. – šírka, v. – výška, hr. – hrúbka, pr. – priemer, inv. č. – číslo v druhostupňovej evidencii.

Zachované nálezy

Tab. A

1. Spóna bronzová, výrazne členená s dvomi plastickými vývalkami na lučíku, nad vnutím súmerne rozšírená, vnutie neúplné, päťka gombíkovo ukončená, dlhý plný zachycovač má tri otvory. Roz.: dl. 7,2, v. 2,5 cm – Eisner, 1933, tab. LXX: 6) – R.
2. Spóna bronzová, spojenej konštrukcie, miniatúrna, sekundárne porušená (stlačený lučík, odrazený drôt s uzlíkmi). Vysoký polooblúkovitý lučík je ukončený roztepaným pretiahlym zachycovačom, ktorý prechádza v drôt s piatimi uzlíkmi smerujúci voľne späťne ponad lučík, zdobený šikmými ryhami. Roz.: v. 19 cm, š. 2,4 cm (inv.č. AP 6770 – Eisner, 1933, tab. LXI: 12) – L.
3. Hrebeň kostený, poškodený, obdĺžnikového tvaru, dvostranný (na jednej strane menšie, na druhej strane silnejšie zúbky), stredová časť zdobená rytými krúžkami s bodkou. Roz.: dl. 3,5 cm, š. 3,5 cm – STR.
4. Šálka valcovitého tvaru, s pásovým uchom pod okrajom, farba hnedá. Roz.: v. 9 cm, pr. okraja 9,3 cm, pr. dna 6,6 cm (inv.č. AP 6820) – B.
5. Tegula – zlomok s kolkom v obdĺžnikovom ráme: LEG XIII GMV. Farba tmavosivá (tehla druhotne prepálená). Roz.: 15 x 14,8 cm (inv.č. AP 8862) – R.

Nálezy zničené v roku 1944

Tab. 1

1. Sekerka železná s vejárovite rozšíreným ostrím a dvomi lalokmi po bokoch. Roz.: dl. 14cm, š. 3–7 cm, v. 3 cm (inv.č. 6432 – Eisner 1933, s. 180) – L.
2. Nožič železný s krátkym trňom. Roz.: dl. 15 cm, š. 1,8 cm, (inv.č. 7854) – L.
3. Črep okrajový, zdobený z vnútornej strany ústia cik-cakovým motívom. Roz.: 4,3 x 1,7 cm (inv.č. 7853) – B.
4. Spóna – fragment vnutia a ihly. Roz.: dl. 4,2 cm (inv.č. 7782) – R.
5. Črep s profilovaným zosilneným okrajom a ďalší podobný črep. Roz.: 11 x 4,2 cm (inv.č. 7997) – L.
6. Črep z vydutiny zdobený plastickou pretláčanou páskou a 8 podobných črepov. Roz.: 5,3 x 3 cm (inv.č. 7998) – H.
7. Črep z vydutiny. Roz.: 6,5 x 3,5 cm (inv.č. 7336) – L.
8. Črep okrajový a 15 nezdobených črepov. Roz.: 10 x 4,6 cm (inv.č. 8000) – H.

1

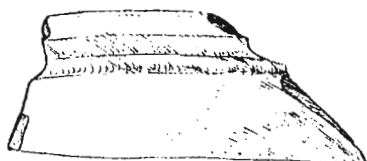
2

3

4

5

6

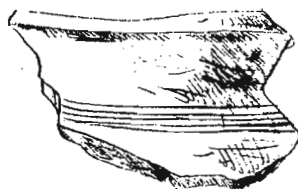
7

8

9

10

11

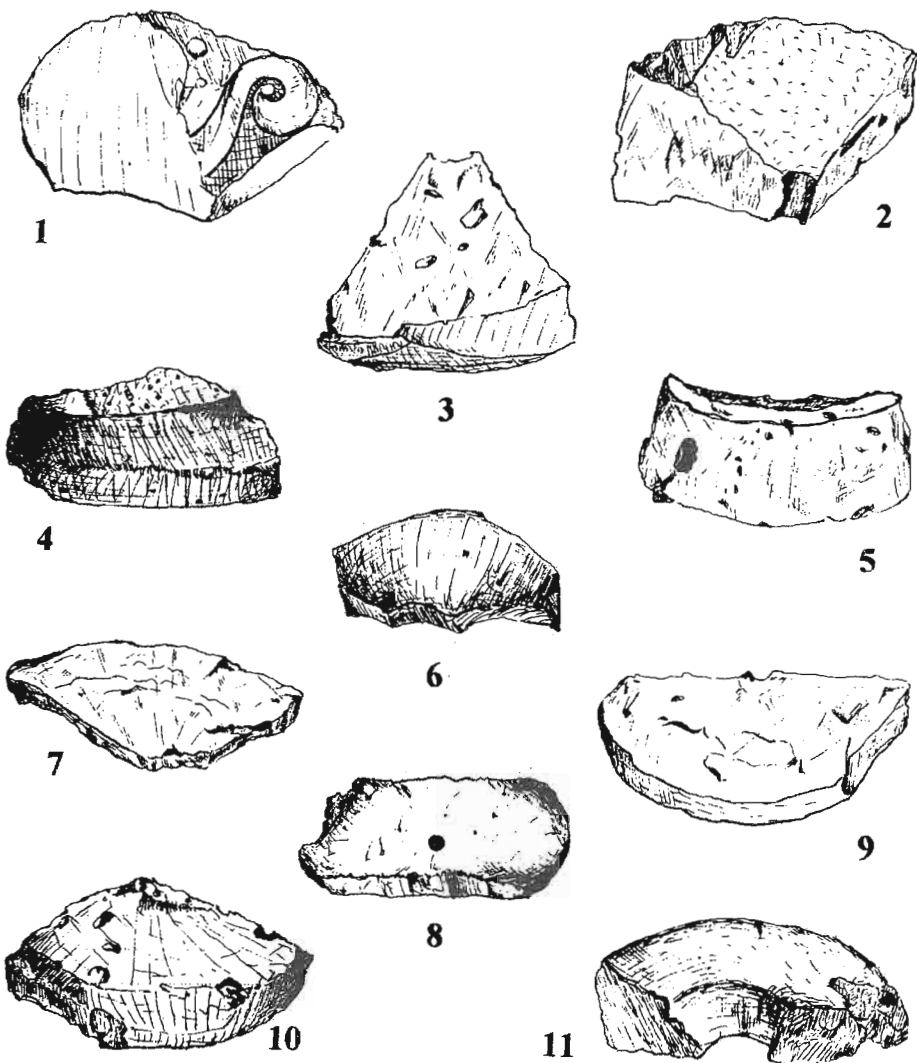

12

13

Tab. 1. Bratislava-Devín. Nálezy z výskumu v rokoch 1921 – 1922.
Hrad: 1–4, 7–13, poloha Kostelík: 5,6

Tab. 2. Bratislava-Devín (hrad). Nálezy z výskumu v rokoch 1921 – 1922.
1, kamenná doska s reliefnou výzdobou, 2–11, fragmenty žarnovov

9. Črep z vydutiny so zvislým ryhovaním. Roz.: 9 x 7,2 cm (inv.č. 8055 – Eisner 1933, tab. LVII: 6) – L.
10. Črep okrajový s von vyhnutým a šikmo zrezaným okrajom, pod hrdlom zdobený viacnásobnými rytými líniami a 10 podobných črepov. Roz.: 8,5 x 5,5 cm (inv.č. 9197) – R.
11. Črep z vydutiny zdobený šikmými líniami medzi dvomi pásmi vodorovných líní a jeden črep. Roz.: 8,7 x 8 cm (inv.č. 7999) – R – SN ?.
12. Črep z vydutiny zdobený vodorovnou ryhou a zvislými ryhami. Roz.: 7 x 5,7 cm (inv.č. 7852) – L.
13. Črep z vydutiny zdobený vlnkou a vodorovnými líniami a 30 podobných črepov. Roz.: 5,5 x 2,9 cm (inv.č. 7996) – STR.

Tab. 2

1. Časť pieskovcovej dosky s reliefným motívom voluty. Roz.: dĺ. 36 cm, š. 23 cm, v. 22 cm (inv.č. 6307 – Eisner, 1922, s. 59) – R.
2. Žarnov, fragment hornej časti so stredovým otvorom. Roz.: dĺ. 26 cm, š. 16 cm, v. 15 cm (inv.č. 6306) – L.
3. Žarnov, fragment hornej časti. Roz.: dĺ. 21 cm, š. 15 cm, v. 12 cm (inv.č. 6308) – L.
4. Žarnov, fragment. Roz.: dĺ. 25 cm, š. 9 cm, v. 10,5 cm (inv.č. 6303) – L.
5. Žarnov, fragment spodnej časti s bočným kruhovým otvorom. Roz.: dĺ. 25 cm, š. 12 cm, v. 11 cm (inv.č. 6305) – L.
6. Žarnov, fragment hornej časti. Roz.: dĺ. 13 cm, š. 10 cm, v. 3,5 cm (inv.č. 6281) – L.
7. Žarnov, fragment. Roz.: dĺ. 33 cm, š. 20 cm, v. 4 cm (inv.č. 6314) – L.
8. Žarnov, fragment. Roz.: dĺ. 33 cm, š. 21 cm, v. 7,5 cm (inv.č. 6309) – L.
9. Žarnov, fragment hornej časti. Roz.: dĺ. 36 cm, š. 19 cm, v. 11 cm (inv.č. 6312) – L.
10. Žarnov, fragment spodnej časti. Roz.: dĺ. 34 cm, š. 19 cm, v. 11,5 cm (inv.č. 6304) – L.
11. Žarnov, fragment hornej časti so stredovým otvorom. Roz.: dĺ. 34 cm, š. 15 cm, v. 10,5 cm (inv.č. 6316 cm) – L.

Tab. 3

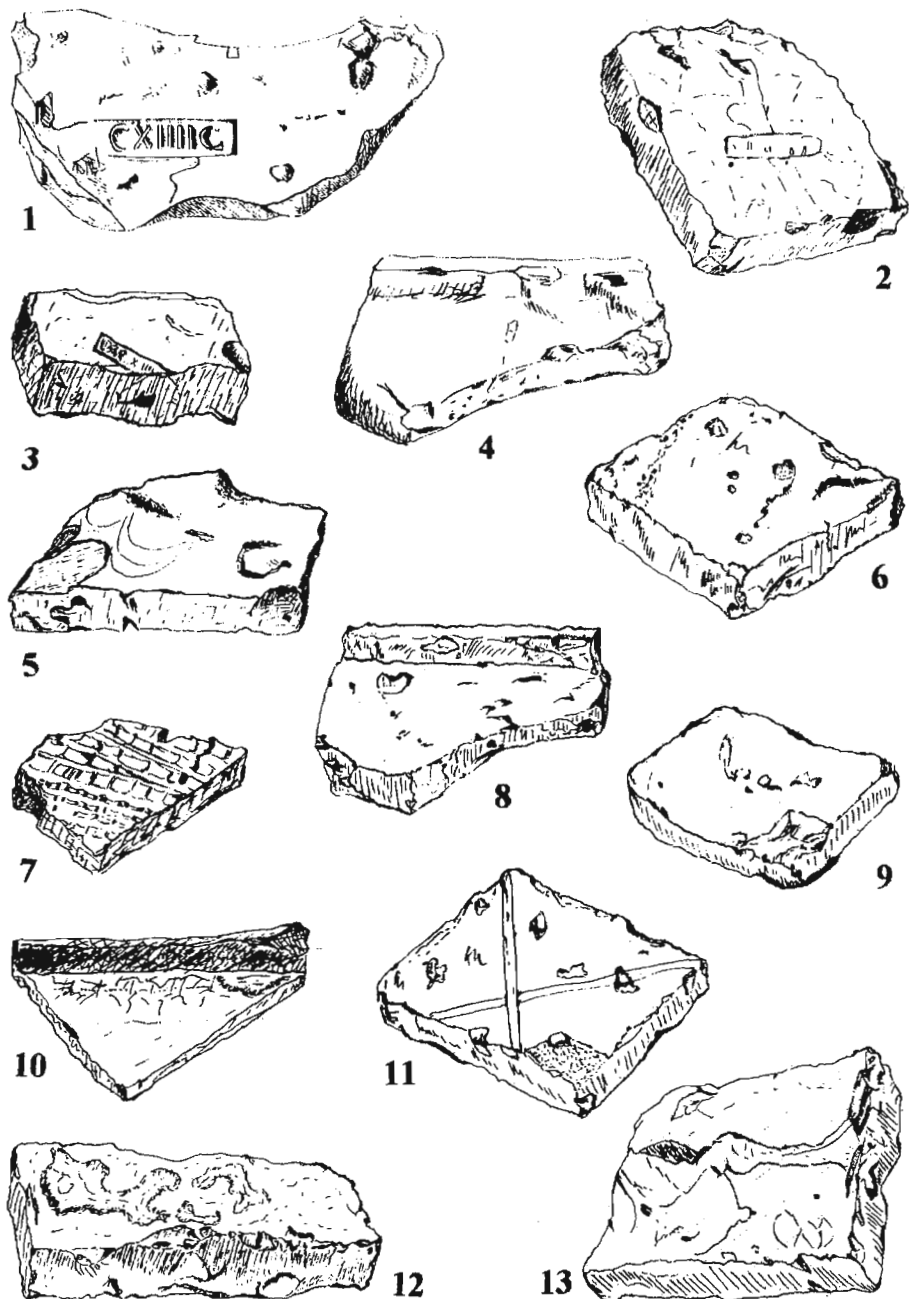
1. Tegula, fragment s neúplným kolkom: CXIIIIC. Roz.: dĺ. 35,5 cm, v. 5 cm (inv.č. 7795) – R.
2. Tegula, fragment s nečitateľným kolkom v ráme. Roz.: dĺ. 40 cm, v. 7 cm (inv.č. 6242) – R.
3. Tegula, fragment s neúplným kolkom: LEG XIII. Roz.: dĺ. 19 cm, š. 12,5 cm, v. 8 cm (inv.č. 6236) – R.
4. Tegula, fragment ukončený nízkym plastickým hranatým okrajom. Roz.: dĺ. 25 cm, š. 9–18 cm, v. 3,5–7 cm (inv.č. 6245) – R.
5. Tegula, fragment zdobený rytými poloblúkmi. Roz.: dĺ. 34 cm, š. 19,2 cm, v. 4,5 cm (inv.č. 6232) – R.
6. Dlaždice štvorhranná. Roz.: dĺ. 27 cm, v. 6,5 cm (inv.č. 6246) – R.
7. Tegula, fragment so zdrsneným povrchom. Roz.: dĺ. 25 cm, š. 21,5 cm, v. 4 cm (inv.č. 6233 – Eisner, 1933, 202, tab. LXIV, 9) – R.
8. Tegula, fragment s nízkym plastickým hranatým okrajom. Roz.: dĺ. 24 cm, š. 20 cm, v. 5–7 cm (inv.č. 6249) – R.
9. Dlaždice štvorhranná. Roz.: dĺ. 21 cm, v. 6,5 cm (inv.č. 6247) – R.
10. Tegula, fragment s plastickým hranatým okrajom. Roz.: dĺ. 25 cm, š. 17 cm, v. 4,7 cm (inv.č. 6239) – R.
11. Dlaždice štvorhranná zdobená rytými križujúcimi sa líniami. Roz.: dĺ. 30 cm, š. 28 cm, v. 6,5 cm (inv.č. 6250) – R.
12. Tegula obdĺžnikového tvaru. Roz.: dĺ. 41 cm, š. 19 cm, v. 9 cm (inv.č. 6240) – R.
13. Dlaždice štvorhranná. Roz.: dĺ. 32 cm, v. 6,5 cm (inv.č. 6248) – R.

Tab. 4

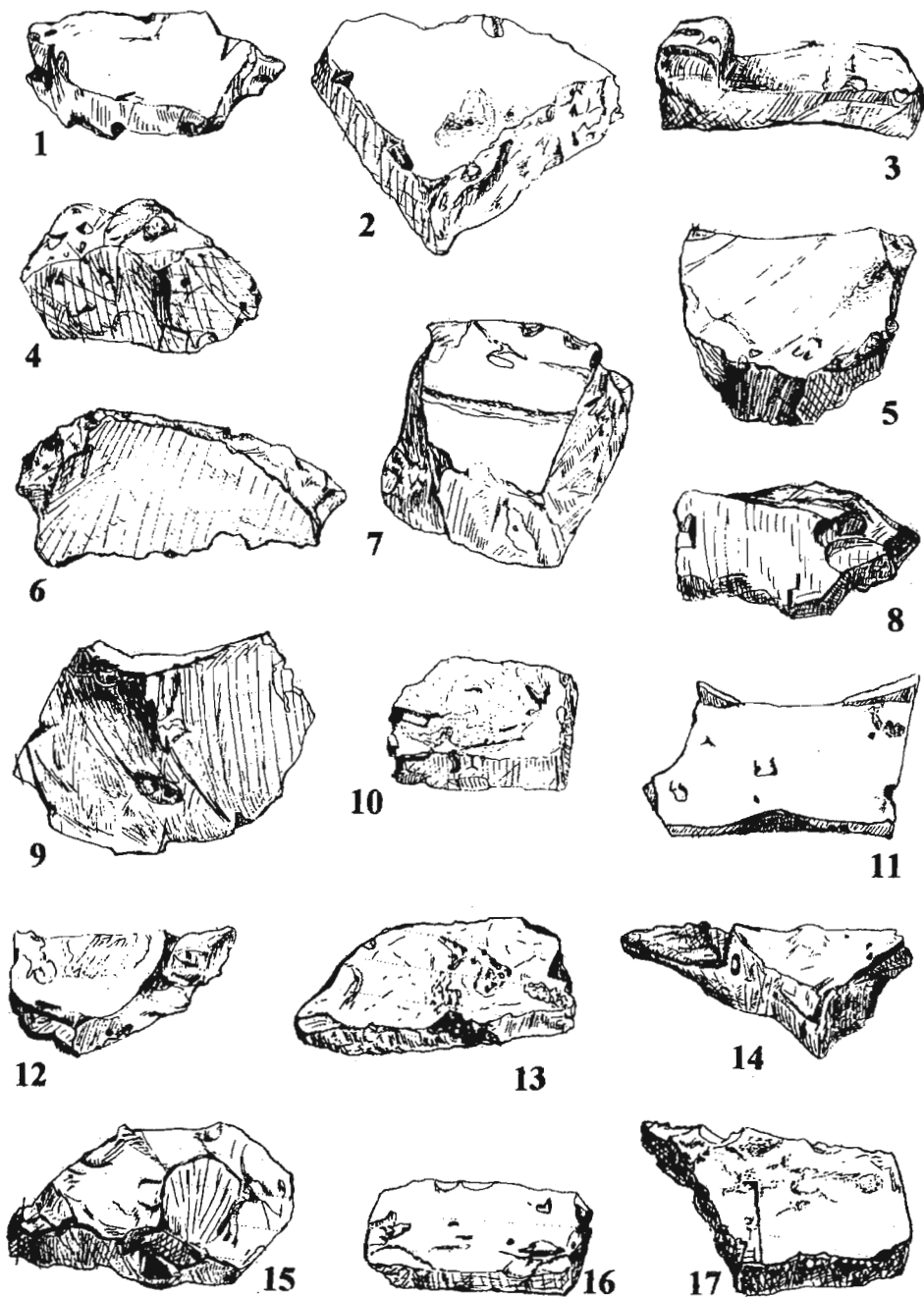
1. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 12,5 cm, š. 9,5 cm, v. 3,5 cm (inv.č. 6275) – R.
2. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 18 cm, š. 14 cm, v. 6 cm (inv.č. 6278) – R.
3. Tegula, fragment s plastickým hranatým okrajom. Roz.: dĺ. 14 cm, š. 6,2 cm, v. 3,5–6,5 cm (inv.č. 6283) – R.
4. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 13 cm, š. 11 cm, v. 6 cm (inv.č. 6276) – R.
5. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 13 cm, š. 12 cm, v. 3,5 cm (inv.č. 6282) – R.
6. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 21 cm, š. 13 cm, v. 10 cm (inv.č. 6279) – R.
7. Tegula, fragment s rytou vodorovnou líniou. Roz.: dĺ. 13 cm, š. 10 cm, v. 6 cm (inv.č. 6288) – R.
8. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 20 cm, š. 10 cm, v. 3 cm (inv.č. 6285) – R.
9. Tegula, fragment zdobený oblúkmi. Roz.: dĺ. 19 cm, š. 12 cm, v. 9 cm (inv.č. 6280) – R.
10. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 20 cm, š. 18 cm, v. 5,5 cm (inv.č. 6290) – R.
11. Tegula, fragment s plastickým hranatým okrajom. Roz.: dĺ. 23 cm, š. 18,5 cm, v. 1,5–5,5 cm (inv.č. 6289) – R.
12. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 20 cm, š. 10 cm, v. 3 cm (inv.č. 6286) – R.
13. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 39 cm, š. 25 cm, v. 5 cm (inv.č. 6293) – R.
14. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 21 cm, š. 9 cm, v. 1,5–6 cm (inv.č. 6284) – R.
15. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 14 cm, š. 11 cm, v. 4 cm (inv.č. 6287) – R.
16. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 30 cm, š. 18 cm, v. 4,5 cm (inv.č. 6291) – R.
17. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 29 cm, š. 22 cm, v. 6,5 cm (inv.č. 6292) – R.

Tab. 5

1. Tegula, fragment s nečitateľným kolkom. Roz.: dĺ. 27 cm, š. 10 cm, v. 10 cm (inv.č. 6318) – R.
2. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 20 cm, š. 18 cm, v. 6,5 cm (inv.č. 6315) – R.
3. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 19,5 cm, š. 17 cm, v. 6 cm (inv.č. 6300) – R.
4. Tegula, fragment zdobený oblúkom. Roz.: dĺ. 18 cm, š. 9 cm, v. 12,5 cm (inv.č. 6302) – R.
5. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 20 cm, š. 19 cm, v. 11 cm (inv.č. 6301) – R.
6. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 12 cm, š. 11,5 cm, v. 11 cm (inv.č. 6310) – R.
7. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 23 cm, š. 16 cm, v. 4 cm (inv.č. 6297) – R.

Tab. 3. Bratislava-Devin (hrad). Nálezy z výskumu v rokoch 1921 – 1922.
Fragmenty rímskych tehál a dlaždíc

Tab. 4. Bratislava-Devín (hrad). Nálezy z výskumu v rokoch 1921 – 1922.
Fragmenty tehál

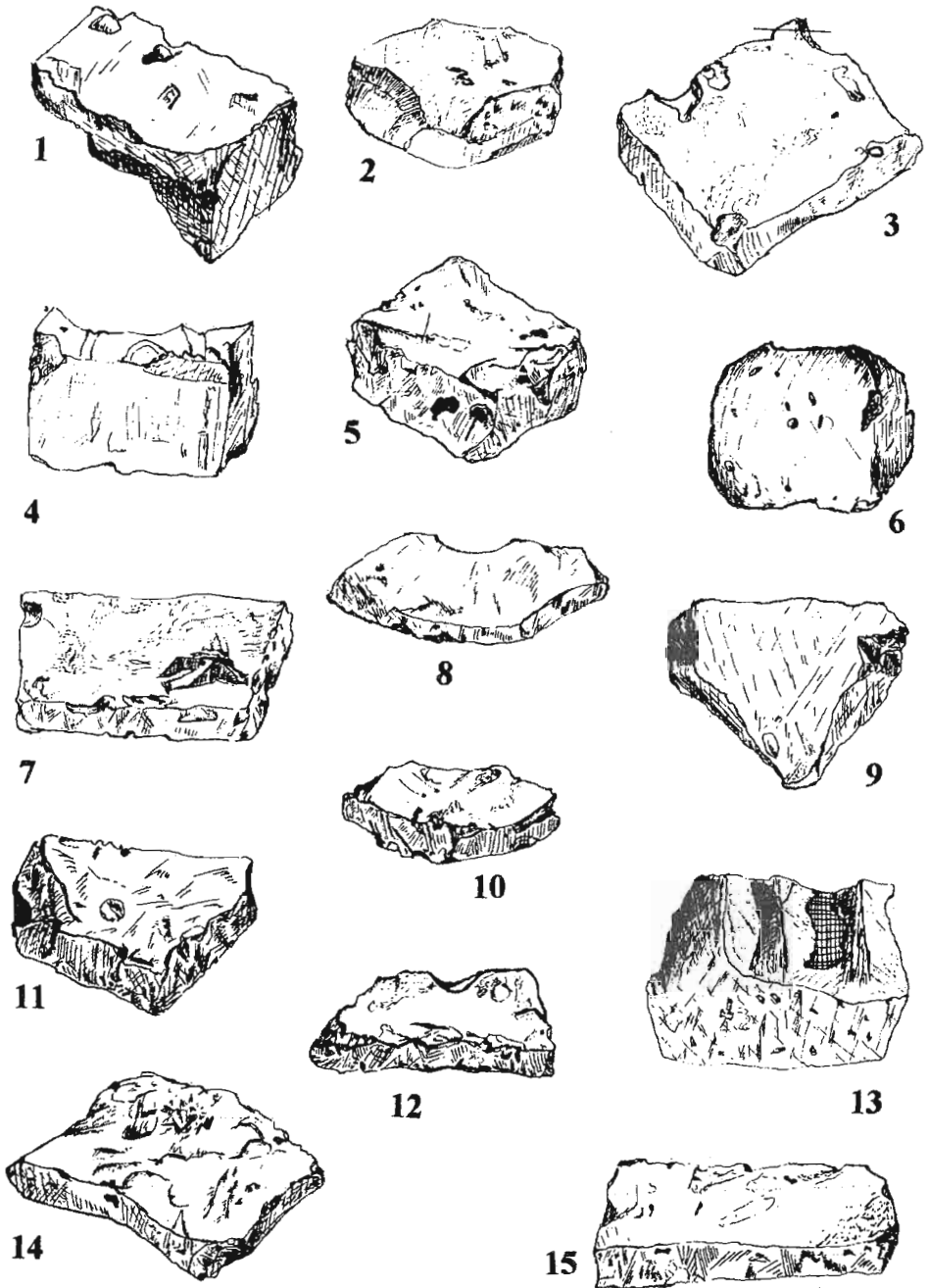
8. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 38 cm, š. 18 cm, v. 4,5 cm (inv.č. 6317) – R.
9. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 19 cm, š. 18 cm, v. 5,5 cm (inv.č. 6313) – R.
10. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 30 cm, š. 16 cm, v. 5,5 cm (inv.č. 6295) – R.
11. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 27 cm, š. 19 cm, v. 7,5 cm (inv.č. 6294) – R.
12. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 21 cm, š. 14 cm, v. 4 cm (inv.č. 6298) – R.
13. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 23 cm, š. 21 cm, v. 15,5 cm (inv.č. 6311) – R.
14. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 26 cm, š. 24 cm, v. 4,5 cm (inv.č. 6296) – R.
15. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 25 cm, š. 14 cm, v. 4 cm (inv.č. 6299) – R.

Tab. 6

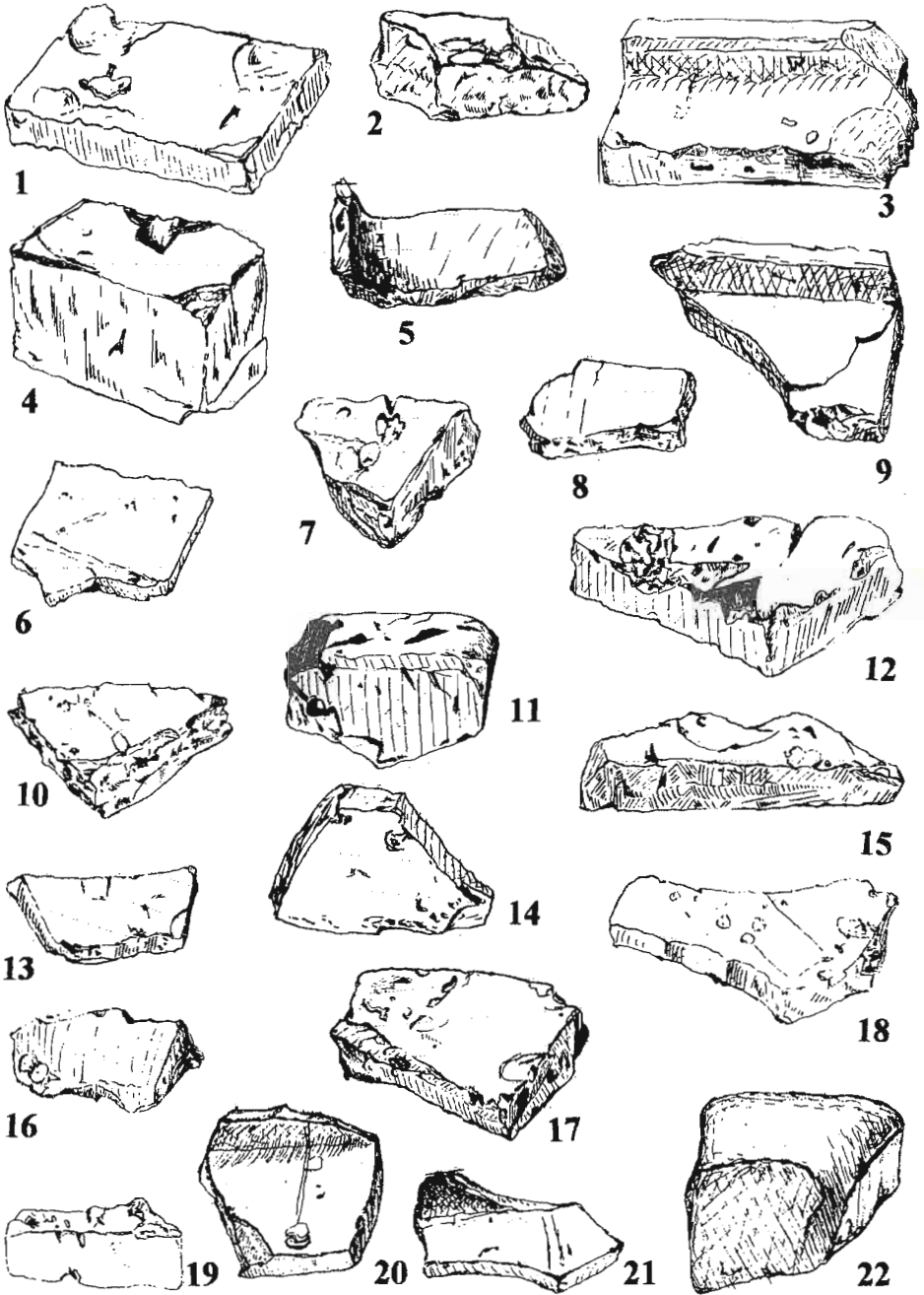
1. Tegula odlišníkoveho tvaru. Roz.: dĺ. 30 cm, š. 22 cm, v. 7,5 cm (inv.č. 6251) – R.
2. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 10 cm, š. 6 - 8 cm, v. 2-8 cm (inv.č. 6261) – R.
3. Tegula, fragment s hraničným okrajom. Roz.: dĺ. 16 cm, š. 10 cm, v. 3-6 cm (inv.č. 6269) – R.
4. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 20 cm, š. 14 cm, v. 13,5 cm. (inv.č. 6252) – R.
5. Tegula, fragment s plastickým hraničným okrajom. Roz.: dĺ. 13 cm, š. 9 cm, v. 2 - 4,5 cm (inv.č. 6271) – R.
6. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 9,2 cm, š. 9 cm, v. 1,2 cm (inv.č. 6253) – R.
7. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 13 cm, š. 9 cm, v. 4,5 cm (inv.č. 6270) – R.
8. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 9 cm, š. 7 cm, v. 2 cm (inv.č. 6262) – R.
9. Tegula, fragment s plastickým hraničným okrajom. Roz.: dĺ. 15 cm, š. 10 cm, v. 3 - 6 cm (inv.č. 6263) – R.
10. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 12 cm, š. 6 cm, v. 5 cm (inv.č. 6258) – R.
11. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 12 cm, š. 10 cm, v. 8 cm (inv.č. 6274) – R.
12. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 18 cm, š. 9 cm, v. 4,5 cm (inv.č. 6268) – R.
13. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 10 cm, š. 6 cm, v. 1,7 cm (inv.č. 6259) – R.
14. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 12 cm, š. 4 - 9,5 cm, v. 3 cm (inv.č. 6256) – R.
15. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 12 cm, š. 11,5 cm, v. 5 cm (inv.č. 6264) – R.
16. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 11 cm, š. 6 cm, v. 5 cm (inv.č. 6266) – R.
17. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 12 cm, š. 11,5 cm, v. 5 cm (inv.č. 6265) – R.
18. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 16 cm, š. 8 cm, v. 2,3 cm (inv.č. 6260) – R.
19. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 10,5 cm, š. 4,5 cm, v. 4 cm (inv.č. 6257) – R.
20. Tegula, fragment s plastickým hraničným okrajom a rytou líniou. Roz.: dĺ. 10 cm, š. 9 cm, v. 1,5-3 cm (inv.č. 6272) – R.
21. Tegula, fragment s plastickým hraničným okrajom a rytou líniou. Roz.: dĺ. 11,5 cm, š. 7 cm, v. 1,5-3,5 cm (inv.č. 6267) – R.
22. Tegula, fragment. Roz.: dĺ. 14,5 cm, š. 8 cm, v. 6,5 cm (inv.č. 6273) – R.

Tab. 7

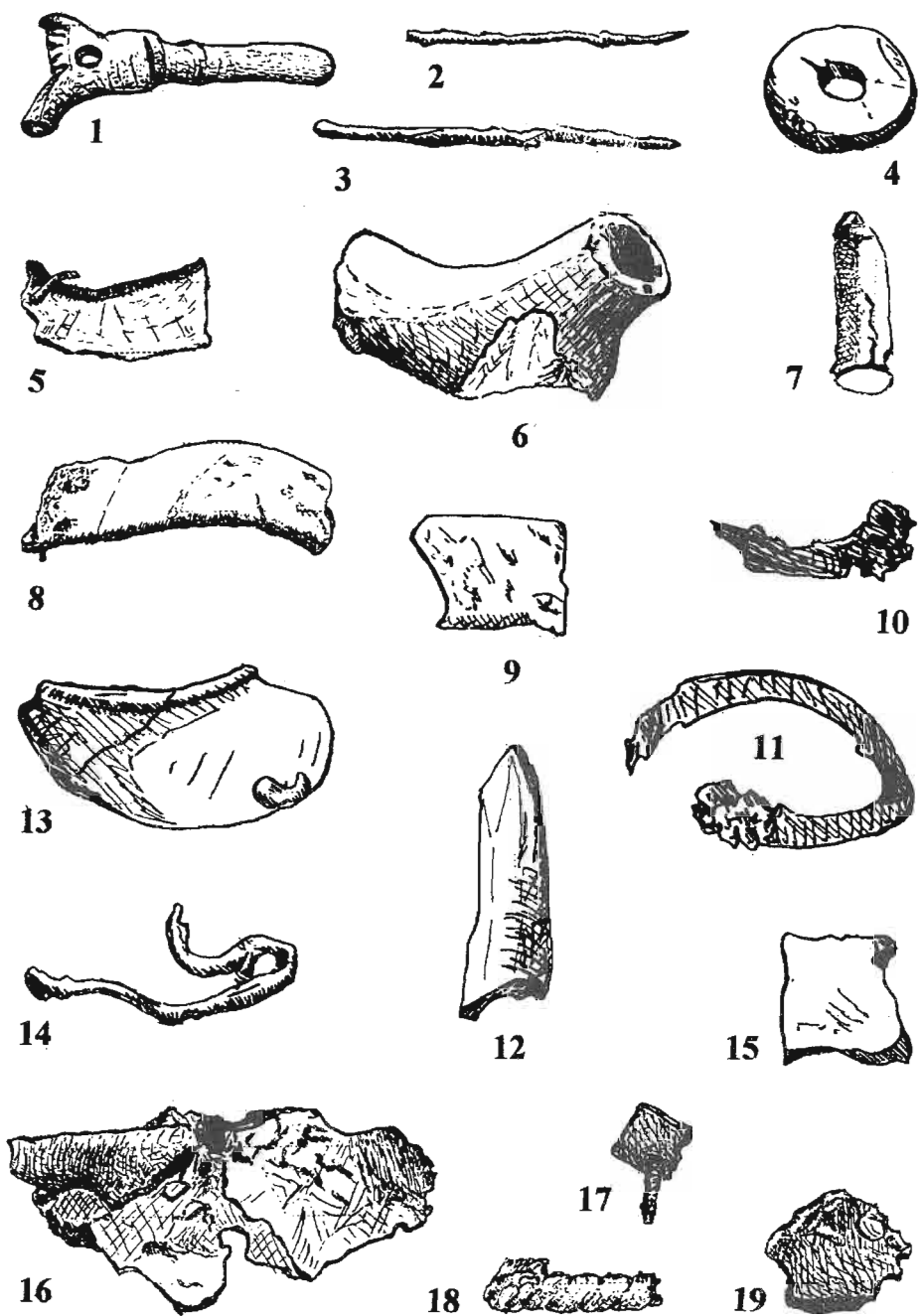
1. Kovanie, fragment s kruhovým otvorom (bronz ?). Roz.: dĺ. 4,1 cm (inv.č. 7212) – L.
2. Ihla, fragment (bronz ?). Roz.: 8 cm (inv.č. 7213) – L.
3. Ihla, fragment (bronz ?). Roz.: 11 cm (inv.č. 7215) – L.
4. Praslen plochý, kruhový so stredovým otvorom. Roz.: pr. 3,7 cm (inv.č. 7214) – L.
5. Fragment plechu obdĺnikoveho tvaru s nitom (bronz ?). Roz.: 2,5 x 1,5 cm (inv.č. 7223) – Novovek ?
6. Schránka z parohu. Roz.: 4,5 x 2,5 cm (inv.č. 7225) – STR.
7. Klin (železo ?). Roz.: dĺ. 2,5 cm (inv.č. 7226) – STR
8. Fragment plechu obdĺnikoveho tvaru s nitom (bronz ?). Roz.: neudaný (inv.č. 7224) – Novovek ?
9. Fragment plechu (bronz ?). Roz.: 1,9 x 1,7 cm (inv.č. 7222) – Novovek ?
10. Fragment pásika s plastickým ukončením. Roz.: dĺ. 4,8cm, š. 1 cm (inv.č. 7221) – R ?
11. Náramok (?) – fragment pásika s nevýrazným plastickým ukončením. Roz.: dĺ. 7 cm, š. 1 cm (inv.č. 7220) – R ?
12. Nástroj kostený s hrotitým ukončením. Roz.: dĺ. 7 cm (inv.č. 7219) – PR.
13. Fragment nádoby s plastickým vodorovným uškom na vydutine (materiál: bronz, hlina ?). Roz.: 5 x 4,5 cm (inv. č. 7218) – STR. – Novovek.
14. Fragment deformovanej tyčinky. Roz.: dĺ. 7 cm (inv.č. 7217) – STR.
15. Črep atypický, nevýrazný. Roz.: 2,9 x 3 cm (inv.č. 7216) – PR.
16. Fragment deformovaného bronzového plechu. Roz.: 12 x 7 cm (inv.č. 7228) – L.
17. Fragment nitu (bronz ?). Roz.: dĺ. 1,5 cm (inv.č. 7231) – L.
18. Fragment tordovanej tyčinky (bronz, železo ?). Roz.: dĺ. 2,5 cm, hr. 0,5 cm (inv.č. 7230) – L.
19. Nástroj kamenný (pazúrnik). Roz.: dĺ. 2 cm (inv.č. 7232) – PR.

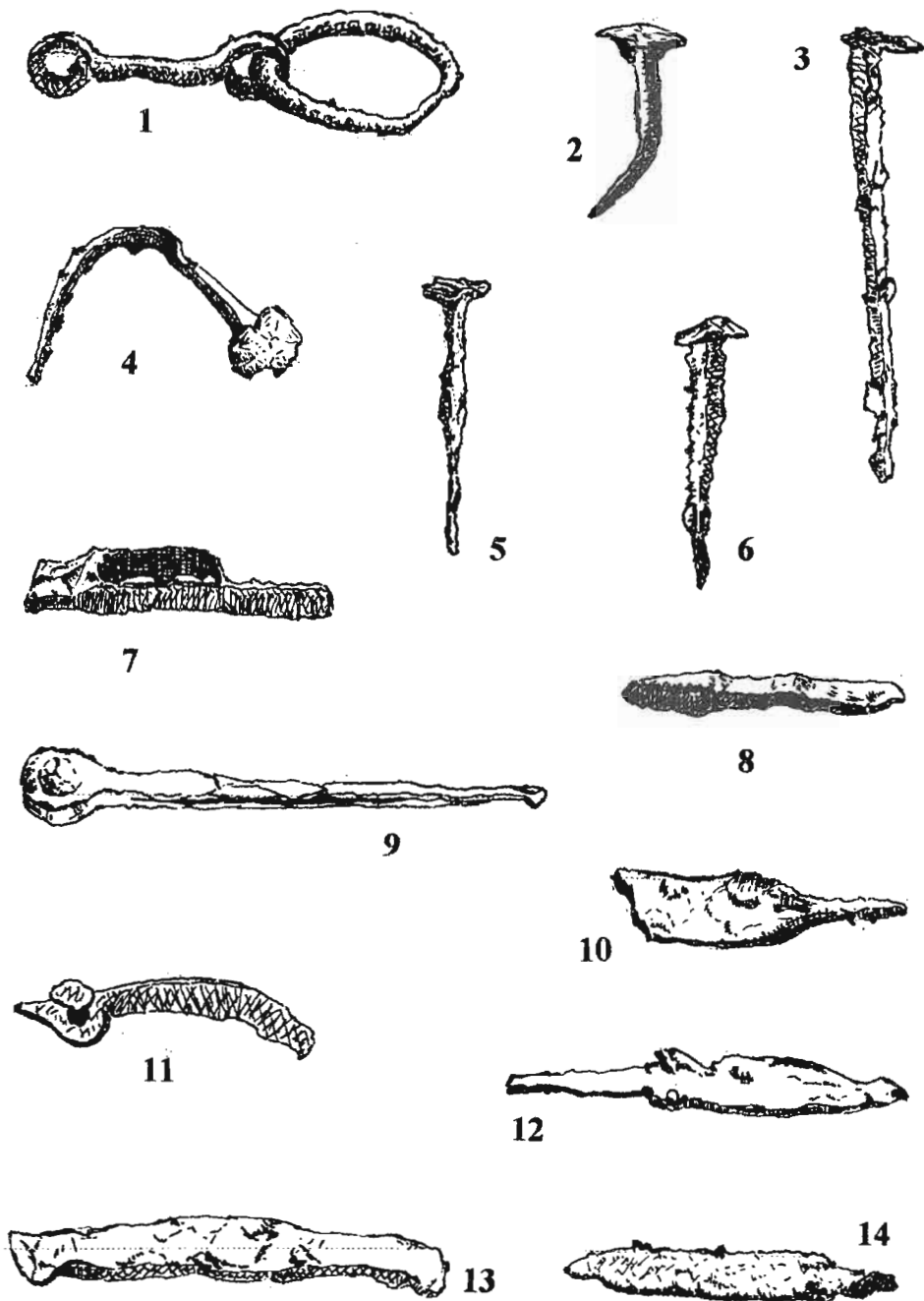
Tab. 5. Bratislava-Devín (hrad). Nálezy z výskumu v rokoch 1921 – 1922.
Fragmenty tehál

Tab. 6. Bratislava-Devín (hrad). Nálezy z výskumu v rokoch 1921 – 1922.
Fragmenty tehál

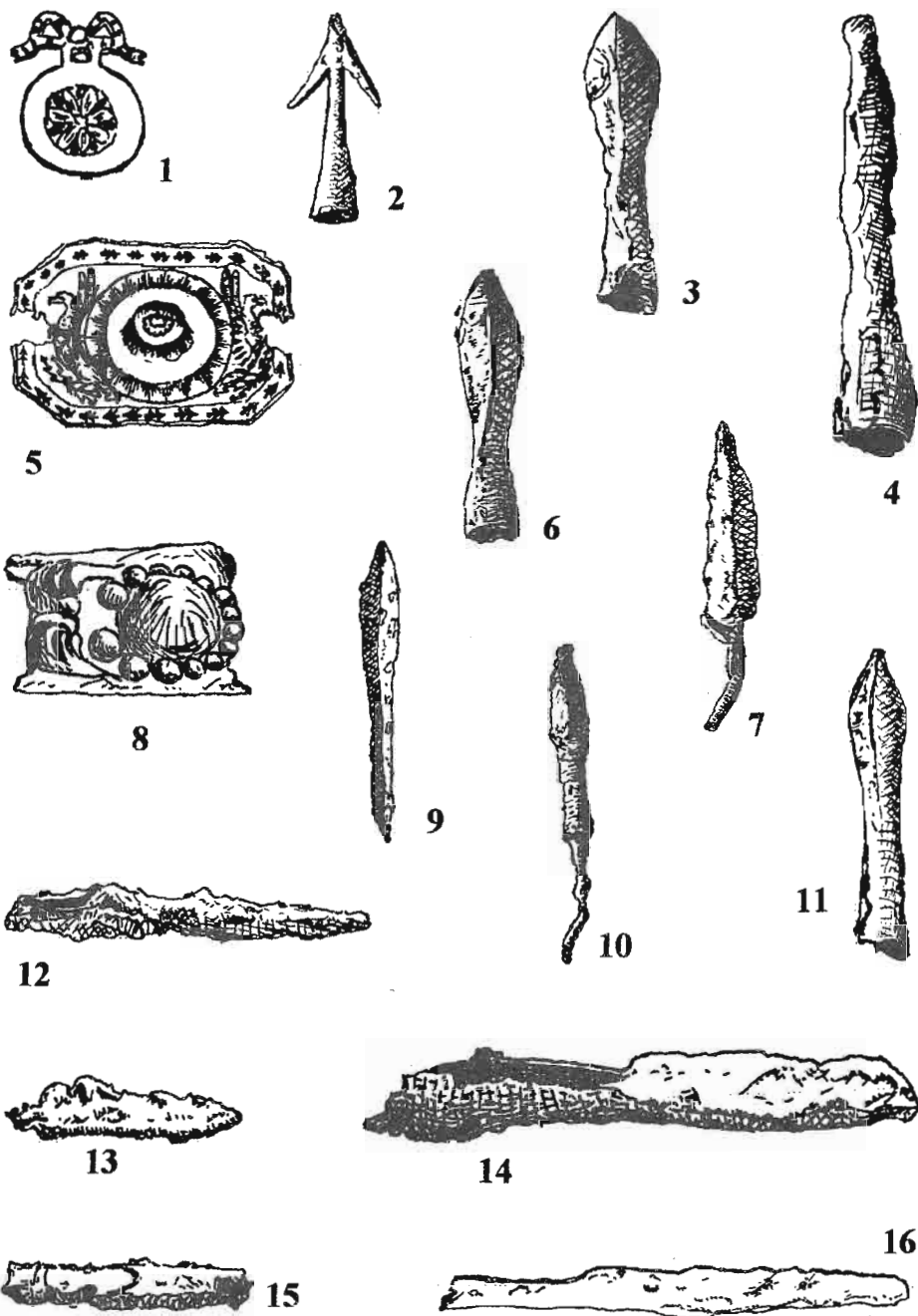

Tab. 7. Bratislava-Devín (hrad). Nálezy z výskumu v rokoch 1921 – 1922.
 1–4 nálezy z 1. výkopu, 5–10 sonda XIII, 11–15 sonda XIV, 16–19 sonda XV

Tab. 8. Bratislava-Devín (hrad). Nálezy z výskumu v rokoch 1921 – 1922.
 Železné predmety zo sondy XIX

Tab. 9. Bratislava-Devín (hrad). Nálezy z výskumu v rokoch 1921 – 1922.
 Železné predmety a kovania nábytku

Tab. 8

1. Zubadlo železné – fragment ramena a bočného krúžku. Roz.: dĺ. 5,7 cm (inv.č. 7238) – STR.
2. Klinec železný. Roz.: dĺ. 5,7 cm (inv.č. 7238) – STR.
3. Klinec železný. Roz.: dĺ. 13 cm (inv.č. 7241) – STR.
4. Klinec železný, ohnutý. Roz.: dĺ. 7,6 cm (inv.č. 7237) – STR.
5. Klinec železný. Roz.: dĺ. 8 cm (inv.č. 7239) – STR.
6. Klinec železný. Roz.: dĺ. 7,8 cm (inv.č. 7246) – STR.
7. Nástroj železný, fragment s obdĺnikovým otvorom. Roz.: dĺ. 8,5 cm (inv.č. 7240) – STR.
8. Železný predmet, bližšie neurčený. Roz.: dĺ. 8 cm (inv.č. 7235) – STR.
9. Železný predmet, na jednej strane s kruhovým ukončením. Roz.: dĺ. 15 cm (inv.č. 7242) – STR.
10. Nôž železný, fragment s odsadeným trňom. Roz.: dĺ. 4 cm, š. 2,5 cm (inv.č. 7233) – STR.
11. Fragment páskového kovania (Železo ?), na jednej strane s polkruhovým ukončením a nitom. Roz.: dĺ. 9,8 cm, hr. 0,9 cm (inv.č. 7245) – STR.
12. Nôž železný s dlhším trňom. Roz.: dĺ. 11,5 cm, š. 1,7 cm (inv.č. 7234) – STR.
13. Kovanie železné obdĺnikového tvaru. Roz.: dĺ. 12,5 cm, š. 1,5 cm (inv.č. 7244) – STR.
14. Nôž železný. Roz.: dĺ. 9,5 cm, š. 1,5 cm (inv.č. 7236) – STR.

Tab. 9

1. Kovanie nábytku, liate s kruhovým základom, zdobené rastlinným ornamentom. Roz.: v. 7 cm, pr. 4,5 cm (inv.č. 7252) – Novovek.
2. Hrot šípú, železný s krídelkami. Roz.: dĺ. 5,5 cm (inv.č. 7262) – STR.
3. Hrot šípú, železný, štvorhranný, s tuľajkou. Roz.: dĺ. 8 cm, š. 2 cm (inv.č. 7259) – STR.
4. Hrot oštetu, železný s tuľajkou. Roz.: dĺ. 12 cm, š. 2,3 cm (inv.č. 7255) – STR.
5. Kovanie nábytku, lisované, zdobené rastlinným a zvieracím motívom. Roz.: 7,7 x 5,2 cm (inv.č. 7253) – Novovek.
6. Hrot šípú, železný, štvorhranný, s tuľajkou. Roz.: dĺ. 7,4 cm, š. 1,8 cm (inv.č. 7257) – STR.
7. Hrot šípú, železný s trňom mierne ohnutým. Roz.: dĺ. 8,2 cm, š. 1 cm (inv.č. 7256) – STR.
8. Kovanie nábytku, lisované, zdobené geometrickým ornamentom. Roz.: 3,2 x 2,5 cm (inv.č. 7254) – Novovek.
9. Hrot šípú, železný s fragmentom trňa. Roz.: dĺ. 8,3 cm, š. 1 cm (inv.č. 7260) – STR.
10. Hrot šípú, železný s dlhším mierne ohnutým trňom. Roz.: dĺ. 8,8 cm (inv.č. 7261) – STR.
11. Hrot šípú, železný, štvorhranný s tuľajkou. Roz.: dĺ. 8,5 cm, š. 1,8 cm (inv.č. 7258) – STR.
12. Fragment železného, bližšie neurčeného predmetu. Roz.: dĺ. 10 cm, š. 1,6 cm (inv.č. 7247) – STR.
13. Nôž železný, fragment. Roz.: dĺ. 6,7 cm, š. 1,6 cm (inv.č. 7248) – STR.
14. Nástroj železný, bližšie neurčený, s fragmentom tuľajky. Roz.: dĺ. 15,5 cm, š. 3 cm (inv.č. 7251) – STR.
15. Kovanie železné, obdĺnikového tvaru. Roz.: dĺ. 3,4 cm, š. 0,7 cm (inv.č. 7249) – STR.
16. Nôž železný. Roz.: dĺ. 13 cm (inv.č. 7247) – STR.

Ďalšie nálezy (uvedené v pôvodných inventárnych knihách bez kresebnej dokumentácie)

1. Minca, Rím, Aurelian (270–275), antoninian. Averz – poprsie obrátené vpravo (pancier), opis: IMP C AVRELIANVS AVG. Reverz – Aurelian stojací vpravo podáva ruku stojacej žene, opis: CONCORDIA MILITVM, v exergu: XXIS, nad tým S. (inv.č. 7783) – R.
2. Minca, Rím, Constans I. (337–350), malá medená. Averz – poprsie obrátené vpravo (diadém, pancier), opis: DNCONS(T)AN – SPFAV(G), reverz: obrázok poškodený, opis: FELTEMP – (RE)PARATI(O) (inv.č. 7784) – R.
3. Klin železný, 5 kusov (inv.č. 7227) – STR.
4. Zbytky bronzového plechu, 13 kusov (inv.č. 7229) – L.

POZNÁMKY

- 1 V súčasnosti skúmali na niektorých polohách pracovníci SNM-AM v Bratislave Z. Farkaš a V. Turčan (Farkaš, 1999, Farkaš – Turčan, 1999).
- 2 V povojnových rokoch sa isté politické kruhy snažili o nezačlenenie Bratislavy do ČSR (Pichlerová 1994, 1, Karáčsony 1999, 51 a d').
- 3 PhDr. I. L. Červinka (1. 2. 1869 v Bfeste u Kroměříža – 3. 10. 1952), konzervátor pre Moravu, vedúci Archeologického oddelenia v Moravskom zemskom múzeu v Brne. Stál pri zrode modernej československej archeológie.
- 4 Po vyčerpaní dotácie od Štátneho archeologického ústavu v Prahe na pokračovanie výskumu prispeli: poslanec dr. Šrobár (3 000 Kčs), poslanec dr. Blaho (1 000 Kčs), referent A. Štefánek (2 000 Kčs), Matica slovenská (3 000 Kčs) a na príhovor architekta D. Jurkoviča venovali peňažné ústavy v Bratislave sumu 1 000 Kčs (Červinka 1921, 2). Na výskum Devína a Mušova prispela prezidentská kancelária sumou 50 000 Kčs zo svojho rozpočtu (Stocký 1930, 26).

- 5 Pre chorobu I. L. Červinka výskum ukončil.
- 6 Nálezy z výskumu sa dostali do Slovenského vlastivedného múzea v Bratislave krátko po jeho založení roku 1924. Dovtedy boli uložené v tzv. „devínskom múzeu“ (Böhm, 1923, 74) v Devínskej Novej Vsi spolu so zbierkou J. Zavadila.
- 7 I. L. Červinka ju nazýva tiež „prostredná brána“ (1928, 106).
- 8 Rámcove o výsledkoch výkopov z roku 1921 môžeme čerpať len z novinového článku I. L. Červinku (1921, 2), kde poznamenáva, že vypracuje „úradnú“ (asi nálezovú) správu, ktorá nie je známa.
- 9 Spomínané celé nádoby si pravdepodobne I. L. Červinka odniesol so sebou a možno sú dnes v zbierkach Moravského zemského múzea v Brne.
- 10 V nálezovom fonde sa nenachádzajú.

LITERATÚRA

- BÖHM, J. 1923: Státní archeologický ústav v Praze. OP 2, s. 72–74.
- ČERVINKA, I. L. 1902: Děvín a Velehrad, dva hrady velkomoravské. Kroměříž.
- ČERVINKA, I. L. 1914: Děvín. Velehrad říše velkomoravské. Brno.
- ČERVINKA, I. L. 1921: Výkopávky na Devíne. Slovenský denník (24. júl), s. 2.
- ČERVINKA, I. L. 1928: Slované na Moravě a říše Velkomoravská. Brno.
- DEKAN, J. 1951: Výskum na Devíne roku 1950. AR 3, s. 164–168.
- EISNER, J. 1921: O Devíne. II. Nedělné čítanie, I, s. 198–203.
- EISNER, J. 1922: Výskum na Devíne. OP 1, s. 57–59.
- EISNER, J. 1933 a: Slovensko v pravěku. Bratislava.
- EISNER, J. 1933 b: Výskum na hradě Děvíně u Bratislavy. Bratislava VII, s. 552–554.
- EISNER, J. 1935: Výskum na hradě Děvíně u Bratislavy roku 1935. Archeologické vykopávky. Bratislava IX, s. 426–428.
- FARKAŠ, Z. 1999: Valové opevnenie na Devínskej Kobyle v Bratislave. Zborník SNM XCIII, Archeológia 9, s. 55–71.
- FARKAŠ, Z. – TURČAN, V. 1999: Včasnostredoveká sklárska pec v Bratislave-Devínskej Novej Vsi. SIA 46, s. 31–54.
- FILIP, J. 1956: Keltové ve střední Evropě. Praha.
- J. B. (J.Böhm) 1953: PhDr. I. L. Červinka. PA 44, s. 389–390.
- J. E. (J.Eisner) 1922: Výkopávky na Devíne. Slovenské pohľady 38, s. 111–113.
- KARÁCSONY, V. 1999: Bratislava a jej začlenenie do Česko-Slovenskej republiky. Bratislava XI, Zborník Mestského múzea v Bratislave, s. 51–66.
- KRASKOVSKÁ, Ľ. 1968: Slovanské radové pohrebisko na Devíne. Zborník SNM LXII, História 8, s. 45–60.
- KRASKOVSKÁ, Ľ. 1975: Slovanské nálezy z hradiska na Devíne. Zborník SNM LXIX, História 15, s. 73–95.
- KRASKOVSKÁ, Ľ. 1993: K otázke osídlenia Devína v dobe rímskej. Zborník SNM LXXXVII, Archeológia 3, s. 33–39.
- L. N. (L.Niederle) 1922: Státní archeologický ústav v Praze. OP 1, s. 60–61.
- MENCL, V. 1935: Výskum na hradě Děvíně u Bratislavy roku 1935. Římska stanice na Devíne. Bratislava IX, s. 429–431.
- PIETA, K. – ZACHAR, L. 1993: Mladšia doba železná. In.: Najstaršie dejiny Bratislavy, s. 143–209.
- PICHLEROVÁ, M. 1993: Dejiny archeologického bádania v Bratislave (2). Múzeum 38, č. 4, s. 21–27.
- PICHLEROVÁ, M. 1994: Dejiny archeologického bádania v Bratislave (3). Múzeum 39, č. 4, s. 1–5.
- PICHLEROVÁ, M. – TOMČÍKOVÁ, K. 1999: Prvé archeologické výkopy v Bratislave-Devíne a jeho okolí. Archeologická zbierka Josefa Zavadila. Zborník SNM XCIII, Archeológia 9, s. 85–103.
- PLACHÁ, V. – HLAVICOVÁ, J. – KELLER, I. 1990: Slovanský Devín. Bratislava.
- POLLA, B. – EGYHÁZY-JUROVSKÁ, B. 1975: Stredoveké pamiatky hmotnej kultúry z archeologických výskumov na Devínskom hradě. Zborník SNM LXIX, História 15, s. 97–168.
- STOCKÝ, A. 1930: Péče presidenta republiky T. G. Masaryka o zachování a ochranu památek, o soustavné bádání archeologické, o archivnictví a musejnictví. Za starou Prahou. Věstník pro ochranu památek XIV, s. 26–28.
- ŠIMEK, E. 1920: Děvín. Pam.arch. 32, s. 1–53.
- ZAVADIL, J. 1912: Velehrady Děvín a Nitra. Kroměříž.

DIE ERSTEN ARCHÄOLOGISCHEN AUSGRABUNGEN IN BRATISLAVA-DEVÍN UND DESSEN UMGEBUNG

DIE ERFORSCHUNGEN VON I. L. ČERVINKA IN DEN JAHREN 1921–1922

MAGDA PICHLEROVÁ – KATARÍNA TOMČÍKOVÁ

Der Devíner Burghügel am westlichen Rand der heutigen Stadt Bratislava gehört in der archäologischen Forschungsgeschichte zu den am längsten erforschten Orten in der Slowakei. Die ersten Terrainerforschungen und Ausgrabungen von Josef Zavadil und Inocent Ladislav Červinka brachten Belege für die vorzeitliche, hauptsächlich latènezeitliche und jüngere Perioden. Die Forschungsarbeit von I. L. Červinka in den Jahren 1921–1922 war die erste archäologische Forschung auf dem Gebiet der heutigen Stadt Bratislava und in der Slowakei überhaupt nach der Entstehung der ersten Tschechoslowakischen Republik. Eine Vorstellung davon zu gewinnen und etwas über die Ergebnisse zu erfahren wird uns heute nur durch die lückenhaften Berichte und die zeichnungsweise in den ersten Inventarbüchern des heutigen Slowakischen Nationalmuseums evidierten Funde gewährt. I. L. Červinka unternahm seine Ausgrabungen in der Lage „Pri východnej bráne“ – Beim nördlichen Tor (Abb. 1: 1), wo er vermutlich einen altbronzezeitlichen Brandgrab entdeckte (Aunjetitzer-Mad'arovcer Horizont), welcher ganze Gefäße, Scherben und ein spiralartig zusammengerolltes Bronzeröhrchen von einer Halskette enthielt. Von dieser Fundgruppe blieb nur eine Tasse erhalten (Tab. A: 4). Das erwähnte Objekt wurde von einer dicken Schicht mit Resten von latenezeitlichen Häusern überdeckt während die oberen Schichten vorwiegend neuzeitliche Funde enthielten (Červinka 1921, 2). In der zweiten erforschten Lage „Nad prístaviskom“ – Oberhalb des Hafens (Abb. 1: 2) hat der Ausgrabungsleiter eine hallstattzeitliche Besiedlung (Tab. 1: 8) und latenezeitliche Häuser festgestellt. Unter den Funden befand sich auch eine auf dem breiteren Mitteldonauterritorium einzigartige Miniaturfibel von Verbundkonstruktion mit Bügelkugeln (Tab. A: 2), die zu den jüngeren Exemplaren gehört (die jüngere Phase der Stufe D1) und vor allem in Randgebieten der keltischen Besiedlung verbreitet war (Polen, ein Teil Deutschlands). Die römerzeitliche Besiedlung ist durch zahlreiche Ziegelfragmente (Tab. 3–6) vertreten, eins von denen mit einem Stempel der XIV Legion *gemina Martia victrix* (Tab. A: 5), die zusammen mit vielen Fliesenfragmenten von einem großen Gebäude Zeugnis abgeben. I. L. Červinka beschreibt an diesem Ort drei „Aschenstellen“, die wahrscheinlich Reste eines Brandes darstellen. Unter den Funden befand sich eine Fibel (Almgren 67–68) mit zwei Knoten (Tab. A: 1) wie auch eine Münze des Kaisers Aurelian (270–275). Die römerzeitlichen Funde bieten zum ersten Mal Belege für die Anwesenheit der Römer in Devín seit der ersten Hälfte des 1. Jh. bis zum 4. Jh. Die slawische Besiedlung ist durch Scherben (Tab. 1: 13), Eisenmesser (Abb. 8: 10, 12, 14) und einen Knochenkamm (Tab. A: 3) belegt. Von I. L. Červinka erforschter und aus dem 10. – 12. Jh. stammender Teil des Gräberfeldes wurde von E. Kraskovská (1968, 45–60) bearbeitet. Nach Červinka (1921, 2) fand man in der obersten Schicht mit dem Schutt von den Burgebäuden viele Eisengegenstände, z.B. Eisenmesser (Tab. 9: 13, 16), Nägel (Tab. 8: 2–6), Pfeilspitzen (Tab. 9: 2–4, 6, 7, 9–11) und weitere hochmittelalterliche Funde. Die jüngsten neuzeitlichen Artefakte – Kastenbeschläge aus dem 18. und 19. Jh. (Tab. 9: 1, 5, 8) ergänzen das Fundmaterial aus den Devín-Forschungen in den Jahren 1921 und 1922.